

Вострякова Валентина Юрївна

к.е.н., доцент

<https://orcid.org/0000-0001-8999-6323>**Махова Галина Вікторівна**

к.е.н., доцент

<https://orcid.org/0000-0002-0298-5857>

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», Україна

valentya.vostriakova@kneu.ua

halyna.makhova@kneu.ua

Vostriakova Valentyna

PhD, Associat. Professor

Makhova Halyna

PhD, Associat. Professor

SHEE "Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman", Ukraine

**МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ АУДИТУ
ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ
НА ПІДПРИЄМСТВІ****METHODICAL BASICS
OF IP AUDIT PROPERTY OBJECTS
AT THE ENTERPRISE****Анотація**

Розглядається сутність та призначення аудиту об'єктів інтелектуальної власності на підприємстві та види аудиту. Описані особливості проведення аудиту залежно від цілей, а також його основні етапи та їхнє значення.

Ключові слова: аудит, об'єкти інтелектуальної власності, підприємство, due diligence, оцінка

Summary

Essence and function of IP audit, its types are considered. Features of different types according to goals, stages of audit and their importance are described.

Key words: audit, objects of intellectual property, enterprise, due diligence, estimation

Для сучасного підприємства критично важливим для забезпечення успіху є ефективне використання нематеріальних активів або об'єктів інтелектуальної власності. Частка нематеріальних активів у загальній вартості активів невідмінно зростає і суттєво впливає на вартість компанії. Тим не менш, значною проблемою залишається відсутність або некоректне відображення вартості нематеріальних активів у балансі компанії. Володіння неповною або неточною інформацією про власні нематеріальні активи призводить до того, що компанії використовують їх не повною мірою або не досить ефективно. До того ж інформація про об'єкти інтелектуальної власності може сприяти більш повному розумінню ринку, ринкової вартості інтелектуальної власності, уникненню неправомірного використання об'єктів інтелектуальної власності, що не належать підприємству, та запобіганню несанкціонованому використанню власності підприємства сторонніми особами. Також володіння максимально повною інформацією про об'єкти інтелектуальної власності, розуміння їх цінності та вартості може бути покладено в основу створення культури компанії, її бренду, іміджу. Саме це зумовлює необхідність проведення аудиту об'єктів інтелектуальної власності на підприємстві (IP Audit).

Під аудитом об'єктів інтелектуальної власності розуміють систематичний огляд та оцінку інтелектуальної власності, якою володіє, користується, розпоряджається компанія, для уникнення ризиків і проблем та впровадження кращих практик управління інтелектуальною власністю. Аудит інтелектуальної власності допомагає компанії інвентаризувати власні активи та проаналізувати наступне: використовуються чи ні об'єкти інтелектуальної власності, якщо використовуються, то яким чином; належать об'єкти, що використовуються, компанії чи іншим; чи не порушують ці об'єкти прав інтелектуальної власності інших осіб та чи не порушують інші особи права інтелектуальної власності компанії. На основі цього мають бути визначені дії по відношенню до кожного об'єкту та їх портфелів щодо належного використання відповідно до стратегічних цілей підприємства.

Залежно від цілей аудиту розрізняють загальний аудит об'єктів інтелектуальної власності та специфічний (конкретний) аудит. Загальний аудит (аудит загального призначення) має на меті сформувати цілісну картину про об'єкти інтелектуальної власності компанії. При проведенні загального аудиту розглядається портфель об'єктів інтелектуальної власності в цілому, в більшості випадків для визначення підходу щодо управління інтелектуальною власністю. Також такий тип аудиту доцільний при впровадженні нових маркетингових підходів в діяльність підприємства, запуску нового напрямку діяльності, реорганізації, тощо.

Специфічний аудит об'єктів інтелектуальної власності (аудит із специфічними цілями), відомий також як «due diligence інтелектуальної власності (IP due diligence)» має більш вузькі, конкретизовані цілі і зазвичай фокусується на ідентифікації та оцінці активів інтелектуальної власності, які релевантні завданню аудиту. Такий аудит доцільний при підготовці до злиттів

та поглинання або ж створенні спільних підприємств, оскільки допомагає визначити вартість відповідних об'єктів інтелектуальної власності; при здійсненні фінансових операцій (купівля акцій, ІРО, тощо); при ліцензуванні об'єктів інтелектуальної власності; запуску нового продукту або послуги; банкрутстві, звільненні працівників і т.д. IPduediligence має на меті виявлення місцезнаходження об'єктів інтелектуальної власності, оцінку їхнього характеру та обсягу для того, щоб оцінити переваги та розподілити ризики, що пов'язані із володінням та використанням відповідних активів інтелектуальної власності; визначення проблем та перешкод щодо передачі, залогу або сек'юритизації активів і т.д.

Іноді виділяють такий тип аудиту як аудит з обмеженими цілями (обмежений аудит) — він набагато вужчий за обсягом ніж попередні, має ситуативний характер та здійснюється в дуже стислі терміни. Його основною метою є визначення правової позиції або оцінки конкретного об'єкту інтелектуальної власності. Такий тип аудиту застосовується у разі високих показників плинності персоналу, підготовці до судових процесів, подачі заявки на права інтелектуальної власності закордоном, зміни правових норм в сфері інтелектуальної власності тощо.

Проведення аудиту розпочинається із роботи аудитора (менеджеру компанії або зовнішнього консультанта) з детальним контрольним списком, який модифікується відповідно до специфіки діяльності компанії, її розміру, відповідного правового регулювання інтелектуальної власності та бажаних результатів аудиту. Такий контрольний список мінімізує можливість пропустити жоден етап процесу. В ході аудиту можуть використовуватися різноманітні методи, які мають бути чітко визначені при плануванні аудиту членами аудиторської групи. Такими методами можуть бути он-лайн опитування, інтерв'ю, аналіз договорів та інших документів, таких як лабораторні зошити, звіти та інші, огляди комп'ютерних файлів, тощо. В ході аналізу аудитори мають концентруватися на наступних напрямках: які об'єкти інтелектуальної власності використовує компанія і кому вони належать, яким чином їх правомірно використовувати та як можна захистити їх від неправового використання третіми особами, які контракти укладені компанією, чи підписані NDA (non-disclosure agreements — договори про конфіденційність) з працівниками компанії, які національні, міжнародні нормативні акти регулюють сферу інтелектуальної власності, чи не порушує компанія права інших осіб, чи існує ефективна стратегія управління інтелектуальною власністю.

При здійсненні аудиту об'єктів інтелектуальної власності варто звернути увагу на те, що об'єкти ІВ можна поділити на зовнішньо-орієнтовані (експліцитні) та внутрішньо-орієнтовані (імпліцитні). Зовнішньо-орієнтовані мають значення при взаємодії із зовнішніми стейкхолдерами, зокрема, споживачами, і компанії максимально намагаються донести до споживачів значення та цінність цих об'єктів. Це, в першу чергу, торгові марки, бренди, дизайни. Внутрішньо-орієнтованими є патенти, ноу-хау, комерційні таємниці, тобто те, що компанії намагаються зберегти від розголошення, внутрішні переваги компанії, які вона використовує для підсилення конкурентних позицій.

Наступним етапом є проведення SWOT-аналізу об'єктів інтелектуальної власності, результати якого повне уявлення компанії про існуючу ситуацію та допомагають прийняти стратегічні рішення щодо подальшого використання інтелектуальної власності.

В деяких випадках аудит включає оцінку об'єктів інтелектуальної власності, яка базується на використанні якісних та кількісних методів оцінки. Кількісними методами оцінки є витратний, дохідний, ринковий та метод опціонів.

Отже, результатом аудиту є ідентифікація всіх інтелектуальних активів, уточнення їх належності, використання, що дає можливість розробити ефективні механізми їх захисту, структури адміністрування, визначити їхню вартість, передбачити ризики, привести стратегію інтелектуальної власності у відповідність із бізнес-стратегією компанії.

Література

1. Fact Sheet. IP Audit: Uncovering the potential of your business — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.iprhelpdesk.eu/sites/default/files/newsdocuments/Fact-Sheet-IP-Audit-Uncovering-Potential-Your-Business-EN.pdf>. — Назва з екрану.
2. IP due diligence: assessing value and risks of intangibles — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.iprhelpdesk.eu/Fact-Sheet-IP-Due-Diligence>. — Назва з екрану

References

1. Fact Sheet. IP Audit: Uncovering the potential of your business — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.iprhelpdesk.eu/sites/default/files/newsdocuments/Fact-Sheet-IP-Audit-Uncovering-Potential-Your-Business-EN.pdf>. — Назва з екрану.
2. IP due diligence: assessing value and risks of intangibles — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.iprhelpdesk.eu/Fact-Sheet-IP-Due-Diligence>. — Назва з екрану